

Digital Culture and Visual Studies: Nostalgia and Dreaming After COVID-19 Event in Iran

Hamed Taheri Kia¹

Received: Sep. 23, 2020; Accepted: May 14, 2020

Abstract

The event of the epidemic of Covid-19 had a massive shock to the borders of the order of Iranian everyday life. The emergence of death and disease from the Covid-19 put Iran in an exception state. Universities and schools were shut down and people went to lockdown. Also, the event of the epidemic of Covid-19 led to other events such as quarantine and it caused economic, mental, and family crises. The crucial event of the epidemic of Covid-19 was coincident with the traditional ceremony of Iranian New Year accompanied by shopping, traveling, and visiting families. But all of them were destroyed. By shutting down the city and the necessity of not coming together, digital geography was the most important space for retrieval of relationships and people could share their emotions of fear and anxiety and they make an emotional connection. Thus, one of the most important emotions which were shared in virtual social networks included nostalgia about the time before the epidemic of Covid-19 in Iran and dreaming the coming future. Then by applying a multidisciplinary approach through digital cultural studies and visual studies, the main object of the article is to analyze how emotions of nostalgia and dreaming of Iranian people were expressed on Instagram and Facebook. Consequently, remembering the city as a lost secure home and thinking of a vague future as dreaming indicates of getting stuck in the present time of the field of the event.

Keywords: COVID-19, event, digital geography, nostalgia, quarantine, Instagram

---

1. PhD of Sociology, Institute for Social and Cultural Studies, Tehran, Iran

✉ Kia.erhut@gmail.com

INTRODUCTION

In Iran, on February 19th, the breaking news of the epidemic of COVID-19 came as a bombshell. As Iranian people are under the strictest international sanctions, the epidemic of COVID-19 shattered the economy. Besides, the time of the epidemic coincidence with the cultural time of being prepared for Iranian New Year called *Norouze*. Then economic and cultural dimensions of the epidemic were too devastating. For controlling the red situation, the government suggested the necessity of quarantine, although government did not announce the quarantine as an emergency law. Economic stress and trapped in voluntarily quarantine and worrying about catching the virus ended in emotional expressions and sharing them in social networks like Instagram and Facebook.

PURPOSE

The object of this article is to study the states of expression of emotions about the nostalgia for the pre-epidemic days and dream of the post-epidemic era.

METHODOLOGY

It is a digital cultural study about the structure of feelings in a field of an unexpected event such as the epidemic of COVID-19. Teti et al. (2020, 2) Explain how the qualitative method in social events like the epidemic of COVID-19 is a proper way to comprehend a variety of different categories and variables constitute the event. Event is a field with lines of flight and collapses of the structure of ordinary space-time. While the event ruptures the ordinary lifestyle, the states of expression of emotions expand. In digital culture, social networks are a common space to express and share ideas and emotions. Photos, texts, or video clips are types of digital narratives.

For this article, Instagram and Facebook are two fields of study. Facebook, in Iran is filtered and recently Facebook's popularity has been declined. On the contrary, Instagram is not filtered and it is very popular among Iranian people. Through these social networks, we selected the posts which conveyed the feel of nostalgia and the signs of dreaming about the features of post-Corona virus era. We found 40 posts, which most of them are from Instagram, and we applied the visual thematic analysis to analyze the types of expressions of nostalgia and dreaming.

Based on the types of expressions of the nostalgia of the pre-Corona virus time and the dreaming of the post-Corona virus era, we created different opening codes but without reducing them to the axial codes. The fields of opening codes and reading them again make a strategy to write the analyzing narratives through which

codes perform their potential to generate concepts and transforms the narratives to the performativity of the other code. This is a rhizomatic analysis.

RESULTS

Field of the event is a process of rupturing the ordinary linear causality of space-time and chronological movement of everyday life affairs. Getting people thrown in a field of chaos makes them struck by the ideas of a vague situation that is coming. Future of the crisis of the epidemic of the COVID-19 is not transparent and exact; hence the dreaming is the possible way of thinking of the vague future. Iranian people under the pressure of the international sanctions have not had a reliable view about the future and the chaos of the epidemic has fueled the disaster of an insufficient secure future.

Also, remembering and referring to the ordinary lifestyle of the pre-epidemic days have made the nostalgia and emotions of good lost days. Most of the Iranian people shared photos or videos of their traveling, hanging out with friends, even personal calm moments and write some nostalgic captions about them. The melancholia state of calling the past for Iranian people is a singular moment while the future is full of ambiguity in the ability of the government to manage the epidemic integrated by the crisis of the international sanctions and threats.

DISCUSSION

Event as a field is a moment for the rupture of the borders of the order and releasing of the forces from the chain of ordinary life so as to turn it into a state of exception. Features of events are crisis and the void of orders (Badiou, 2005, 289) which results in a liminal space-time between the before and after the event. The liminal space-time is the darkness of becoming in which there is not any secure sense of life as it used to and any pure sense of what life is going around. The field of the event is a revolutionary transition from the past to the future out of the ordinary phase.

Epidemic of COVID-19 was an event that ruptured Iranian ordinary life. It puts Iranian people under the pressure of a singular situation, in which the pressure was absolute, plus the international sanctions and threats, catastrophic economy, and the weakened government for managing the crisis the epidemic. Then Iranian people expressed their emotions of insecurity and uncertainty in the digital geography of Instagram and Facebook.

Sharing ideas and emotions of nostalgia of being in safe streets and city and continuing an ordinary life transformed the Iranian city as a lost home. Having missed the safe city as a lost home, the home for people in quarantine became a strange space for a long continuing stay. The epidemic disclosed the face of the city

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

as a home and home as a strange place in the long time. Moreover, the imagination of the returning to the city as a lost home when everyone is safe and feeling the secure space-time in the city were the other types of shared photographs and images. These images were from the pre-epidemic city as an ideal image for the post-epidemic Iranian city (figure 1).

Figure 1. A photo of the city of Shiraz, in 2017, as an ideal space-time for walking again in the post-epidemic days

Figure 2. A nostalgic photo of gathering of Iranian people for the Iranian New Year (Norouz) in the streets when there were safe

CONCLUSION

A society under constant economic and political pressure is nostalgic about the past since the future is not secure anymore. The permanent-liminal-mind is the result of a nostalgic culture that the secure future is just an unrealized promise. For Iranian people, the rupture of the ordinary life, by the epidemic, intensified the Iranian permanent-liminal-mind to express and share the nostalgia of the pre-epidemic days and dreaming about the post-epidemic future. As these expressions were performed in digital geography, we call it the digitalized permanent-liminal-mind.

NOVELTY

The limitation of this article is about surfing the social networks while most of the pages are private. However, the theoretical implication of the article is the creation

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Volume 12
Issue 2
Spring 2020

some concepts to comprehend the Iranian field of the Corona virus epidemic event. Moreover, this study shows how Iranian culture encounters a crisis in a state of the national obsession with the nostalgia of the past and dreaming of a secure future while there is a historical lack of official expert strategies for dealing with social events.

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

BIBLIOGRAPHY

- Adam, B., & Groves, C. (2007). *Future Matters Action, Knowledge, Ethics*. Leiden: Brill.
- Aquila, I., Sacco, M. A., Ricci, C., Gratteri, S., & Ricci, P. (2020). Quarantine of the Covid-19 pandemic in suicide: A psychological autopsy. *Medico-Legal Journal*, 1–3. doi: 10.1177/0025817220923691
- Badiou, A. (2005). *Being and Event* (O. Feltham, Trans.). London: Continuum Press.
- Berge, L. V. D. (2020). Biopolitics and the Coronavirus: Foucault, Agamben, Žižek. *Netherlands Journal of Legal Philosophy*, 49(1), 3–6. doi: 10.5553/NJLP/000097. 3
- Bianchetti, C., Boano, C., Di Campli, A. (2020). Thinking with Quarantine Urbanism?. *Space and Culture*, 23(3), 301–306. doi: 10.1177/1206331220938625
- Bianchetti, C., Boano, C., Di Campli, A. (2020). Thinking with quarantine urbanism?. *Space and Culture*, 23(3), 301–306. doi: 10.1177/1206331220938625
- Biron, D. (2014). Benjamin, Adorno and modern-day flânerie. *Thesis Eleven*, 121(1), 23–37. doi: 10.1177/0725513614528782
- Bouillon-Minois, J., Clinchamps, M., & Dutheil, F. (2020). Coronavirus and quarantine: Catalysts of domestic violence. *Violence against women*. doi: 10.1177/1077801220935194
- Burri, R. V. (2012). Visual rationalities: Towards a sociology of images. *Current Sociology*, 60(1), 45–60. doi: 10.1177/0011392111426647
- Butler, J. (2015). *Notes toward a performative theory of assembly*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Cheney-Lippold, J. (2011). A New algorithmic identity soft biopolitics and the modulation of control. *Theory, Culture & Society*, 28(6), 164–181. doi: 10.1177/0263276411424420
- Cheshmehzangi, A. (2020). *The city in need urban: resilience and city management in disruptive disease outbreak events*. New York: Springer.
- Decuyper, M. (2019). Visual Network Analysis: a qualitative method for researching sociomaterial practice. *Qualitative Research*, 20(1), 73–90. doi: 10.1177/1468794118816613
- Djordjić, M. (2020). This Must Be the Place: Distraction, Connection, and “Space-Building” in the Time of Quarantine. *Leisure Sciences*. doi:10.1080/01490400.2020.1774450
- Foucault, M. (1995). *Discipline and punish: The Birth of the Prison* (Alan Sheridan Trans.). New York: Vintage Books.
- Foucault, M. (1991). Governmentality. In *The Foucault Effect: Studies in Governmentality* (pp 87–104). Chicago: The University of Chicago Press.
- Furedi, F. (2020). Social distancing, safe spaces and the demand for quarantine. *Nature Public Health Emergency Collection*. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7369440>

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Volume 12
Issue 2
Spring 2020

- Iranmanesh, R., & Alpar Atun, R. (2020). Restricted spatiality and the inflation of digital space, an urban perspective. *Space and Culture*, 23(3), 320–328. doi:10.1177/1206331220938634
- ISNA (Apr. 26, 2020). The most important problem of the Iranian family in the case of continuing of the epidemic of Covid-19. ISNA. Retrieved from <https://www.isna.ir/news/99020705122>
- ISPA (Mar. 19, 2020). Az har 10 Irāni, hodud-e 7 nafar az šabakehā-ye ejtemā'i estefāde mikonand [From every 10 Iranian people almost 7 people use virtual social networks]. ISPA. Retrieved from <http://www.ispa.ir/Default/Details/fa/2168>
- Jing, W. (2006). Nostalgia as content creativity: Cultural industries and popular sentiment. *International Journal of Cultural Studies*, 9(3), 359–368. doi: 10.1177/1367877906066881
- Kia, H. (2020). *Motāleāte farhangi, meidān-e quāntum, va ravesh-e pasā kefi*. [Cultural studies, quantum field, and post qualitative method]. Tehran: Logos.
- Kitson, J., & McHugh, K. (2015). Historic enchantments – materializing nostalgia. *Cultural geographies*, 22(3), 487– 508. doi: 10.1177/1474474014549946
- Löw, M., & Knoblauch, H. (2020). Dancing in quarantine: The spatial refrigeration of society and the interaction orders. *Space and Culture*, 23(3), 221–225. doi: 10.1177/1206331220938627
- Manovich, L. (2011). What is visualisation?. *Visual Studies*, 26(1), 36-49. doi:10.1080/1472586X.2011.548488
- Mubi Brighenti, A. (2019). Face and the City. *Body & Society*. 25(4), 1–27. doi: 10.1177/1357034X19865941
- Pickering, M. & Keightley, E. (2006). The Modalities of Nostalgia. *Current Sociology*, 54(6), 919–941. doi: 10.1177/0011392106068458
- Pink, S. (2011 A). A multisensory approach to visual methods. *In Handbook of visual research methods*. London: Sage Publivations.
- Pink, S. (2011 B). Images, Senses and Applications: Engaging Visual Anthropology. *Visual Anthropology*, 24(5), 437-454. doi: 10.1080/08949468.2011.604611
- Pulido, C. M., Villarejo-Carballido, B., Redondo-Sama, G., & Gómez, A. (2020). COVID-19 infodemic: More retweets for science-based information on coronavirus than for false information. *International Sociology*, 00(0), 1–16. doi: 10.1177/0268580920914755
- Reis Filho, L. (2020). No safe space: Zombie Film tropes during the COVID-19 pandemic. *Space and Culture*, 23(3), 253–258. doi:10.1177/1206331220938642
- Research Center for Culture, Art And Communications (2020). The report of citizens' opinion survey on Corona: national study; first wave]. Tehran: Research Center for Culture, Art and Communication.
- Russell, K. (2020). Turning Quarantine Inside Out. *Space and Culture*, 23(3), 274–278. doi: 10.1177/1206331220938631

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

- Schubert, K. (2020, 1 April). Crying for Repression: Populist and Democratic Biopolitics in Times of COVID-19. *Critical legal thinking*. Retrieved from <https://criticallegalthinking.com/2020/04/01/crying-for-repression-populist-and-democratic-biopolitics-in-times-of-covid-19/>
- Shani, G. (2020, 3 Apr). Securitized 'bare life'? Human security and Coronavirus. *E-International Relations*. Retrieved from <https://www.e-ir.info/2020/04/03/securitizing-bare-life-human-security-and-coronavirus>
- Sur, P. & Mitra, E. (Mar. 31, 2020). Social distancing is a privilege of the middle class. For India's slum dwellers, it will be impossible. *CNN*. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2020/03/30/india/india-coronavirus-social-distancing-intl-hnk/index.html>
- Teti, M., Schatz, E., & Liebenberg, L. (2020). Methods in the Time of COVID-19: The Vital Role of Qualitative Inquiries. *International Journal of Qualitative Methods*, 19, 1–5. doi: 10.1177/1609406920920962
- Thacker, E. (2009). The Shadows of a theology epidemics, power and life after Foucault. *Theory, Culture & Society*, 26(6), 134–152. doi: 10.1177/0263276409347698
- Ustun, G. (2020). Determining depression and related factors in a society affected by COVID-19 pandemic. *International Journal of Social Psychiatry*. doi: 10.1177/0020764020938807
- Valizadeh, P. (2020). Quarantine: Contradictory spatial practice between abstract. *Space and Culture*, 23(3), 329– 332. doi: 10.1177/1206331220938637
- Willox, A. C., Harper, S. L., Edge, V. L. 'My Word': Storytelling and Digital Media Lab and Rigolet Inuit Community Government. (2020). Storytelling in a digital age: digital storytelling as an emerging narrative method for preserving and promoting indigenous oral wisdom. *Qualitative Research*, 13(2), 127–147. doi: 10.1177/1468794112446105
- Wright, T. (2011). Press photography and visual Rhetoric. In Eric Margolis & Luc Pauwels (Eds.), In *The SAGE handbook of visual research methods* (pp 317-327). London: SAGE Publications Ltd.

فرهنگ دیجیتال و مطالعات بصری: نوستالژی و خیال‌بافی در رخداد شیوع ویروس کرونا در ایران

حامد طاهری‌کیا^۱

دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۰۷؛ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۲۵

چکیده

شیوع ویروس کرونا با شدت هرچه تمام‌تر به مرزهای نظم زندگی روزمره ایرانی شوک ایجاد کرد. مرگ و بیماری حاصل از شیوع ابتلا به ویروس کرونا موجب شد تا در ایران وضعیت اضطراری ایجاد شود. مدارس و دانشگاه‌ها تعطیل شد و مردم باید در خانه قرنطینه می‌شدند. همچنین، شیوع ویروس کرونا به رخداد‌های دیگری مانند قرنطینگی منجر شد و به‌دنبال آن بحران‌های اقتصادی، روحی، و خانوادگی نیز به‌وجود آمد. بزنگاه رخداد شیوع ویروس کرونا در ایران همزمان با مراسم سنتی خرید شب عید، مسافرت، و دیدوبازدیدهای نوروزی بود، درحالی‌که تمامی سنت روابطی ایام عید از هم فروپاشیده بود. با تعطیل شدن شهر، ضرورت عدم جمع‌شدن در کنار یکدیگر و ماندن در قرنطینه، فضای دیجیتال مهمترین ابزار ارتباطی مردم بود که به‌واسطه شبکه‌های اجتماعی می‌توانستند احساسات خود ناشی از هراس و اضطراب پرتاب‌شدن به میدان رخداد را با یکدیگر در میان بگذارند و پیوند عاطفی ایجاد کنند. بنابراین، یکی از مهمترین احساساتی که در فضای مجازی به اشتراک گذاشته می‌شد احساس نوستالژی درباره‌ی زمان پیشاکرونا و خیال‌بافی پیرامون آینده بود. بر این اساس، با اتخاذ رویکردی میان‌رشته‌ای بین مطالعات فرهنگی دیجیتال و مطالعات بصری، هدف اصلی مقاله بررسی چگونگی خودبیان‌گری احساسات نوستالژی و خیال‌بافی کاربران ایرانی در شبکه اجتماعی اینستاگرام و فیسبوک است. در نتیجه، یاد کردن شهر به‌مثابه خانه امنی که از دست رفته است و فکر کردن درباره آینده مبهم و پیش‌رو در قالب خیال‌بافی نشان از گیر افتادن در میدان رخداد شیوع ویروس کرونا است.

کلیدواژه‌ها: ویروس کرونا، رخداد، جغرافیای دیجیتال، نوستالژی، اینستاگرام، قرنطینه

۱. دکتری جامعه‌شناسی، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، تهران، ایران

Kia.erhut@gmail.com ✉

۱. مقدمه

شیوع ویروس کرونا در ایران در ۳۰ بهمن ۱۳۹۹ توسط رسانه ملی به طور رسمی از شهر قم اعلام و چند روز پس از آن مدارس و دانشگاه‌ها برای یک هفته تعطیل شد. آمار مبتلایان به ویروس کرونا و مرگ بیماران به سرعت بالا گرفت و منجر به تعطیلی مدارس و دانشگاه در کشور شد. در این بین اخباری از سفر مردم تهران به سمت شهرهای شمالی کشور منتشر شد که همزمان آمار مبتلایان و قربانیان در گیلان و مازندران افزایش پیدا کرد. به همین سبب، ماهیت تعطیلی‌ها نه برای مسافرت و تفریح که برای در امان ماندن از خطر بیماری و مرگ اعلام شد تا مردم آن را به مثابه اوقاتی برای خوشگذرانی تعبیر نکنند.

هرچه به روزهای پایانی اسفند ۱۳۹۸ نزدیک می‌شدیم آمارها و اخبار دلهره‌آوری از شیوع ویروس در ایران می‌آمد. مردم از بودن در اجتماعات برحذر می‌شدند و همین امر بازار شب عید را به کساد کشاند. چهره شهر ایرانی که همواره در روزهای آخر سال مملو از جنب‌وجوش جمعیت بود ناگهان با سکوتی تاریخی روبه‌رو شد. مردم به‌طور ناگهانی با رخداد منحصر به فرد شیوع ویروس کرونا روبه‌رو شده بودند و امن‌ترین مکان ماندن در خانه و ایستادن در قرنطینه‌گی بود. بنابراین، با شروع عید نوروز و آغاز شدن سنت مسافرت‌ها و دیدوبازدیدها در بهار ضرورتی برای ماندن اندرون خانه و اجتناب از ارتباطات اجتماعی ایجاد شد که دامن زدن به کلافگی و نوستالژی زمان پیش از شیوع ویروس کرونا را در پی داشت.

ماندن در خانه و چشم‌دوختن به آینده‌ای مبهم از آنچه در پیش‌رو است نظام معمول ارتباطی زندگی روزمره را گسسته بود و ممکن‌ترین راه برای برون‌ریزی احساس هراس، به اشتراک‌گذاشتن اضطراب‌ها و دست‌زدن به گفت‌وگوی جمعی از طریق جغرافیای دیجیتال و فضای مجازی بود. قرنطینه وضعیت قرمز قرار گرفتن در معرض دیگری را نشانه می‌رفت و فضا را از مفهوم زمین و محله به مفهوم نزدیک‌بودن به دیگری یا نبودن و تماس داشتن یا نداشتن تغییر داد (راسل^۱، ۲۰۲۰، ۲۷۵). از این‌رو، اشتراک احساسات در جغرافیای دیجیتال برون‌ریزی احساس نزدیکی در بیرون در دوران قرنطینه‌گی بود. این مقاله به دنبال پاسخ به این پرسش است که ابراز احساس نوستالژی در رابطه با زمان از دست‌رفته در زندگی

پیشاکرونا و سپس پروراندن خیال برای روزهای پسا کرونا در جغرافیای دیجیتال چگونه است؟ هدف اصلی نگارنده پرداختن به مسئله گسترش نوستالژی و خیال بافی برای آینده‌ای مبهم است که در بزنگاه شیوع ویروس کرونا ساختار احساسات را تحت تأثیر قرار داده بود. پرداختن به هدف مقاله مبتنی بر مطالعه رخداد است که شرایط نظم تاریخی از بین می‌رود و وضعیت اضطراری فروپاشی مرزهای نظم ایجاد می‌شود. میدان مطالعه فضای شبکه‌های اجتماعی اینستاگرام و فیسبوک و داده‌ها مبتنی بر تصویر است؛ بنابراین، می‌توان به وسیله مطالعات بصری وضعیت فرهنگ ایران در میدان رخداد شیوع این ویروس را از منظری میان‌رشته‌ای مطالعه کرد.

۲. پیشینه پژوهش

شیوع ویروس کرونا در جهان تأثیرات اقتصادی، فرهنگی، و سیاسی مختلفی داشته که در این‌باره مقاله‌های مختلفی منتشر شده است. برخی از مقاله‌ها، که مبتنی بر مفهوم زیست‌سیاست فوکو بودند (شوبرت^۱، ۲۰۲۰) و همچنین آگامبن درباره وضعیت استثنایی (شانی^۲، ۲۰۲۰؛ برگ^۳، ۲۰۲۰، ۲) تلاش کرده بودند تا هستی رخداد ویروس کرونا را از دیدگاه‌های سیاسی و مدیریت بهداشت جمعی بررسی کند. این مقاله‌های کوتاه و بلند بیشتر طرح تفکر نظری در رویارویی با وضعیت بحران رخداد ویروس کرونا و پدیده قرنطینگی بود. به عبارت دیگر، ضرورت قرنطینگی، که شهر را به شهر مردگان و اندرون خانه‌ها را به فضایی جدید تبدیل کرده بود، نه شاید بیشتر بلکه به میزان شیوع ویروس تبدیل به پدیده‌ای تکینه شد. با توجه به موضوع مقاله، در جست‌وجوی ادبیاتی هستیم که به مفهوم قرنطینگی و تولید فضای جدید اجتماعی، که شهر را خالی و خانه‌ها را پُر می‌کرد، بپردازد. علی‌چشمه‌زنگی (۲۰۲۰) در کتابی با عنوان شهر در ایجاب به مسئله جدیدی از شهر می‌پردازد که بعد از قرنطینه‌شدن ووهان، شهر مبدأ شیوع ویروس کرونا، مطرح شد و سپس ضرورت خالی کردن شهر به سیاست نظارت بر سلامت جمعیت تبدیل شد.

1. Schubert
2. Shani
3. Berge

کریستین بیانچنتی^۱ و کامیلو بوآنو^۲ و آنتونیو دی کامپلی^۳ (۲۰۲۰) درباره شهر و بدن و زیستن در شهر به‌مثابه‌ا مراقبت از خود و دیگری می‌پردازند و سپس به درون روابط سرمایه‌داری و نیروی کاری حرکت کرده و از قرنطینه شهر در قالب فرصتی برای فکر کردن به نظام شهری سرمایه‌داری استفاده می‌کنند. پدیده قرنطینگی که شهر را خالی از روابط کرد امکانی دوباره فراهم آورد تا بتوان بر روی آنچه نظام مدرن شهری را شکل داده است، اندیشید و رابطه جغرافیای دیجیتال و جغرافیای شهر را واکاوی کرد.

امیررضا ایرانمنش و رسمیه آلپر آتون^۴ (۲۰۲۰) گذار نظام روابط شهری به دیجیتالی را بررسی و موجی از افزایش مصرف روابط در فضای دیجیتال را مشخص می‌کنند؛ اما ویژگی منحصر به فردی که مختص دوران ارتباط دیجیتال باشد را تأیید نمی‌کنند. بنابراین، با مطالعه این مقاله می‌توان به تیدگی شهر، قرنطینگی، لندرون خانه، و روابط در جغرافیای دیجیتال پی‌برد و راه را برای ضرورت ادبیاتی که به تولید فضا در قالب قرنطینگی می‌پردازد، باز می‌کند. مارکو جوردیک^۵ (۲۰۲۰) با تأسی از مفهوم «تولید فضا» از هنری لوفور^۶ اجبار زیستن در قرنطینگی را آستانه‌ای برای تولید فضای اجتماعی جدید می‌داند که تغییرات عادت‌واره‌ها به واسطه شیوع ویروس کرونا به وجود آمده است. خالی شدن فضای شهر، پر شدن فضای خانه، و فضای دیجیتال، که جای روابط اجتماعی در شهر را گرفته بود، مسئله بررسی تولید فضاهای جدید در دوران قرنطینگی است. حاضر شدن در فضای عمومی شهر فقط برای رفع نیازهای ضروری (لو و نوبلاوچ^۷، ۲۰۲۰، ۲۲۱) بود، زیرا اعتبار روابط معتبر زندگی روزمره توسط شیوع ویروس کرونا در تولید فضاهای امن و با حفظ ضرورت فاصله اجتماعی از بین رفته بود (ولی‌زاده، ۲۰۲۰، ۳۳۱). تولید فاصله امن در روابط اجتماعی از ضرورت قرنطینگی ناشی می‌شد که باید مرزهای فردی را رعایت و تولید فاصله فیزیکی به

1. Cristina Bianchetti
2. Camillo Boano
3. Antonio Di Campli
4. Resmiye Alpar Atun
5. Marko Djurdjic
6. Henri Lefebvre
7. Löw and Knoblauch

ایجاد فاصله روانی ناشی از ترس حضور دیگری، که احتمال آلوده‌بودن او به ویروس وجود دارد، منجر شد (فورِدی^۱، ۲۰۲۰، ۲).

در نتیجه، آنچه از ادبیات پژوهشی که درباره شیوع ویروس کرونا با موضوع قرنطینگی و شهر بر می‌آید تأکیدی بر تولید فضاهای جدید، مسئله دار شدن شهر، تغییر عادت‌واره‌ها، ورود به فضاهای دیجیتال برای ادامه روابط اجتماعی است. در این میان مقاله‌هایی هم به مصیبت‌های قرنطینگی چون «خشونت خانوداگی» (بویلون—مینویس^۲، کلینچامپس^۳، و دوئیل^۴، ۲۰۲۰) یا «افسردگی» (اوستون^۵، ۲۰۲۰) و «خودکشی» (آکویلا، ساکو، ریسسی، گراتری، و ریسسی^۶، ۲۰۲۰) پرداخته است؛ اما در مجموع مسئله نوستالژی داشتن فضای شهر و خیال‌بافی به مانند شیوه‌ای برای فکر کردن درباره آینده پساکرونا در تنیدگی با تهی شدن فضای شهر، حضور در فضای جغرافیای دیجیتال، و ماندن اندرون خانه رویکردی است که این مقاله، در تمایز با ادبیات‌های پژوهشی یاد شده، اتخاذ کرده است.

براساس نظرسنجی کشوری که توسط «پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات» انجام شده است، ۲۰/۳ درصد پاسخگویان اعلام کردند که اخبار مربوط به کرونا را از شبکه‌های اجتماعی مجازی پیگیری می‌کردند (گزارش کشوی دیدگاه شهروندان در خصوص کرونا، ۱۳۹۹، ۳)؛ و همچنین، ۴۰ درصد پاسخگویان از شبکه‌های مجازی برای فراغت بهره می‌بردند (همان، ۱۷).

۲. روش

مطالعه حاضر به روش کیفی انجام شده است. روش کیفی کمک می‌کند تا آنچه در میدان رخدادهای اجتماعی می‌گذارد به شکل مؤثری بررسی شود. تِتی^۷ و همکارانش در مقاله‌ای

1. Furedi
2. Bouillon-Minois
3. Clinchamps
4. Dutheil
5. Ustun
6. Aquila, Sacco, Ricci, Gratteri, & Ricci
7. Teti

به اهمیت به‌کارگیری روش پژوهش کیفی در دوران رخداد شیوع ویروس کرونا می‌پردازند؛ در این مقاله به سه مورد اشاره می‌شود که در هنگام رخداد اپیدمی به‌کارگرفتن روش کیفی ضرورت پیدا می‌کند:

- (۱) رفتار سلامت مردم به‌راحتی در الگوهای اپیدمی قرار نمی‌گیرد و جنبه‌های مختلفی مانند جنسیت، طبقه، و نژاد هم در آن نقش مستقیم دارد؛
  - (۲) در معرض بیماری اپیدمی قرار گرفتن، موقعیتی بیولوژیکی نیست بلکه اجتماعی است؛ برای مثال گروه‌های حاشیه‌ای به سبب موقعیت فرهنگ رفتار سلامت و موقعیت اجتماعی‌شان بیشتر در معرض بیماری اپیدمی قرار دارند؛
  - (۳) روش کیفی کمک می‌کند تا نتایج غیرمنتظره و غافلگیر کننده از عملیاتی کردن راهکارهای مبارزه با بیماری اپیدمی را ایجاد می‌کند (تتی، شاتز^۱، و لینبرگ^۲، ۲۰۲۰، ۲).
- بنابراین، روش کیفی به ما کمک می‌کند تا وضعیت میدان رخداد شیوع ویروس کرونا را در ایران از نگاه نزدیک‌تری دنبال کنیم.

میدان پژوهش در جغرافیای دیجیتال انجام می‌شود و ما به دنبال روایت‌گویی دیجیتالی از بیان احساس نوستالژی و خیال‌بافی نسبت به آینده در میدان رخداد شیوع ویروس کرونا هستیم. روایت‌گویی دیجیتالی^۳ فرایند بیان کردن احساسات و تجربه‌ها در قالب‌های بارگزاری متن، تصویر، فیلم، آثار هنری، موسیقی، و اطلاعاتی از این قبیل است که فرد را به جماعتی پیوند می‌زند که مخاطب آن مطالب هستند و تجربه‌های جمعی و احساسی به‌وجود می‌آورد (ویلوکس^۴، هارپر^۵، ادج^۶، دیجیتال مدیا لب^۷، و ریگولت اینویت کامیونیتی گاورنمنت^۸، ۲۰۱۳، ۱۳۲). به سبب شکل اطلاعات بارگزاری شده، روایت‌گویی دیجیتال قالب بصری دارد و روشی که برای تحلیل داده‌ها به‌کار گرفته شده است نمونه‌ای از

1. Schatz
2. Libenberg
3. Digital storytelling
4. Willox
5. Harper
6. Edge
7. Digital Media Lab
8. Rigolet Inuit Community Government

تحلیل شبکه بصری (دکوپر^۱، ۲۰۱۹، ۷۷) است و مفهوم شبکه هستی پدیده را مجموعه‌ای از در هم پیچیده شدن نیروهای مختلف می‌داند.

بر این اساس، و با توجه به هدف و پرسش اصلی مقاله، به سراغ شبکه‌های اجتماعی مجازی رفتیم تا تولید محتوای کاربران ایرانی را در میدان رخداد شیوع ویروس کرونا بررسی کنیم. طبق آخرین نتایج نظرسنجی ملی ایسپا در اسفند ۱۳۹۸، ۶۸ درصد افراد بالای ۱۸ سال در ایران حداقل از یک شبکه اجتماعی استفاده می‌کردند. ۵۱ درصد مردم از واتس‌آپ، ۴۲ درصد از تلگرام و ۳۵ درصد از اینستاگرام استفاده می‌کردند. در مقایسه با داده‌های ایسپا در اسفند ۹۷، روند استفاده از تلگرام ۱۴ درصد کاهش داشته و در مقابل، استفاده از واتس‌آپ ۲۶ درصد افزایش داشته است (از هر ۱۰ ایرانی، ۱۳۹۸/۱۲/۲۹). همچنین اینستاگرام ظرفیت‌های ویژه‌ای را برای بارگزاری و چرخش اطلاعات به‌وجود می‌آورد. از این رو اینستاگرام بهترین شبکه اجتماعی فیلتر نشده و محبوب ایرانی‌ها برای بررسی تولید محتوا حول محور نوستالژی پیشاکرونا و خیال‌بافی درباره آینده پسا کرونا محسوب می‌شد.

از ابتدای اسفند ۱۳۹۸ تا پایان فروردین ۱۳۹۹ بیش از ۸۰ صفحه اینستاگرامی به‌صورت هدفمند مشاهده شد. پست‌هایی انتخاب می‌شد که محتوای آنها درباره نوستالژی پیشاکرونا و خیال‌بافی پسا کرونا بود. ۸۰ صفحه نمونه گرفته شده شامل صفحاتی بود که یا کاربر شخصی داشت یا صفحاتی با کارکرد موضوعی و بدون مشخص بودن مدیر صفحه بود. صفحات هم به‌شکل شخصی و هم عمومی انتخاب شد که معیار انتخاب بر اساس محتواهایی بود که با محوریت موضوع رخداد ویروس کرونا تولید می‌کرد. بنابراین، حتماً لزومی نداشت که صفحات همواره به تولید محتوا درباره رخداد شیوع ویروس کرونا بپردازد بلکه پست‌های بارگزاری شده پیرامون موضوع کافی بود تا آنها انتخاب شود.

به‌منظور گسترش دادن میدان مطالعه، علاوه بر اینستاگرام، فیسبوک، به‌سبب حضور کاربران ایرانی در این شبکه اجتماعی فیلتر شده، نیز بررسی شد. شبکه اجتماعی فیسبوک جزء قدیمی‌ترین شبکه‌هایی است که کاربران ایرانی از اواسط دهه هشتاد در آن عضویت پیدا کردند. بنابراین، به نسبت کاربران اینستاگرام که نسل جدید را بیشتر فرا می‌گیرد فیسبوک

قشر قدیمی تری از کاربران شبکه‌های اجتماعی را دارد. ۳۰ صفحه در فیس‌بوک بررسی شد که کاربران آن همگی شخص حقیقی بودند و فقط ۵ پست درباره آینده پساکرونا یافت شد. در مجموع، ۴۰ تصویر با محوریت نوستالژی و خیال‌بافی به دست آمد. تصاویر انتخاب شده همگی به واسطه تصویر و نوشته‌ای که درون تصویر یا در قالب کپشن پایین عکس‌ها بود مقوله‌های نوستالژی و خیال‌بافی را تضمین می‌کرد. به منظور تدوین گزارش تحلیل از شیوه تولید روایت به واسطه بررسی چگونگی اجرای ایده نوستالژی و خیال‌بافی توسط تصاویر استفاده شد. تولید تصاویر در واکنش به رخداد توسط جمع از سه جهت اهمیت دارد: ۱) تصاویر دارای قدرت تأثیرگذاری و در پیوند با زمینه اجتماعی است که واقعیت‌های اجتماعی در تصویر نمود پیدا می‌کند (بری^۱، ۲۰۱۲، ۵۳)؛ ۲) تصاویر دارای ماهیت مادی است که از بطن موقعیت برمی‌آید و علاوه بر جنبه‌های دیداری دارای وجوه احساسی مختلفی است (پینک^۲ الف، ۲۰۱۱، ۶۰۵)؛ ۳) تصاویر محل اجرای ایده‌ای می‌شود که احساسات جمعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به عبارتی، تولید تصویر شیوه‌ای برای برون‌ریزی احساسات می‌شود که آن را فن بلاغت بصری بیان‌گری ایده می‌دانیم (رایت^۳، ۲۰۱۱، ۳۱۷).

بنابراین، فن تحلیل بیان‌گری ایده توسط تصویر را، که به دست کنشگران اجتماعی در واکنش به یک رخداد جمعی به وجود آمده است، تحلیل تماتیک تصویر نام می‌نهیم. در تحلیل تماتیک تصویر حالت‌های مختلف بیان ایده جمعی را کدگذاری می‌کنیم و سپس با دسته‌بندی کدها امکان شیوه‌های مختلف بیان‌گری احساسات و ایده‌ها حول یک رخداد توسط مردم به وجود می‌آید. کدها در قالب مفاهیم امکان شکل گرفتن روایت به منظور تبیین کدها و سپس پیوند آنها با نمونه‌های تصویری را ممکن می‌کند. اما آنچه دارای اهمیت است خود فرایند نوشتن روایت تحلیلی است که مرتبه‌ای از اجرای کدهای به دست آمده در خلال تبیین و بسط‌دادن آنهاست که منطق تولید، تغییر، و ترکیب دوباره کدها را در فرایند نوشتن ایجاد می‌کند. مرحله کدگذاری تصاویر، تحلیل میدان رخداد، و نوشتن روایت

1. Burri
2. Pink
3. Wright

تحلیلی درهم آمیخته و ترتیب آنها خطی و یکی پس از دیگری نیست. همچنین لازم به ذکر است که نام کاربری صفحاتی که از آنها در مقاله استفاده شده است به سبب رعایت حقوق خصوصی حذف شده است.

جدول شماره (۱). کدهای مفهومی به دست آمده از ترکیب تولید روایت تحلیلی و حالت‌های بیان‌گری ایده در تصاویر

کدهای مفهومی
اراده معطوف به حیات
دانش تخمین
شهر وحشی
خانه به مثابه سنگر
میدان رخداد یک تکه
اطلاعات عاطفی

۳. چارچوب نظری

نظام اجتماعی مدرن مبتنی بر ایجاد مرزهای نظم به وجود آمده است. میشل فوکو در پروژه باستان‌شناسی دانش نشان می‌دهد که سازو برگ‌های مدرن چگونه با ترسیم مرزهای نظم مدرن مبتنی بر مدیریت جمعیت و مراقبت و تنبیه (فوکو، ۱۹۹۵) همراه بوده است. مفهوم حکومت‌مندی، که ریشه‌های آن از قرن شانزدهم میلادی در اروپا با دغدغه پاسخ به این پرسش که چه کسی و چگونه شایسته حکومت است (فوکو، ۱۹۹۱، ۸۷)، در قرن ۱۹ میلادی با پروژه تولید مرزهای نظم مدرن ادامه یافت. تأسیس سامانه‌های قدرت قضایی، بهداشتی، و آموزشی برای حفظ مرزهای نظم مدرن ضروری شد و فرهنگ مدرن شکل گرفت.

فرهنگ مدرن با مرزهای مدرن از نیروهای ناشناخته طبیعت جدا شد و انسان حیوانی تربیت شده برای شرکت در نظم جمعی مدرن تعریف شد. بنابراین، انسانی که قابلیت‌های تربیت شدن و انطباق با نظم مدرن را نداشته باشد باید از مرزهای نظم بیرون گذاشته شود؛ زیرا در حالت طبیعت حیوانی تربیت نشده قرار دارد. از این رو، طبیعت موقعیت وحشی، رام نشده، و تهدیدکننده مرزهای نظم مدرن، که باید آن را همواره مهار کرد، شناسایی شد.

جدایی فرهنگ و طبیعت خصوصیت دوره مدرن است و هجوم طبیعت وحشی به مرزهای رام‌شده نظم مدرن رخداد ایجاد می‌کند. رخدادها در مرزهای نظم مدرن گسست ایجاد می‌کند و پیوند بین امور زندگی از هم فرو می‌پاشد. رخدادها فضای آشوب و تهی از نظم (بدیو^۱، ۲۰۰۵، ۲۸۹) را به بار می‌آورد و در آن نیروها از قیدوبند آنچه آنها را به یکدیگر پیوند می‌زد آزاد می‌شود (کیا، ۱۳۹۹، ۱۳۵) و در نتیجه بین آنچه پیش از رخداد بود و زمان اکنون و آنچه در حال آمدن است خط گسستی پدید می‌آید. زمان اکنون در میدان رخداد در پیچشی از بی‌قراری نیروها و احساس هراس و اضطراب نسبت به آینده‌ای است که در حال آمدن است.

زمان اکنون مملو از احتمال عملیاتی شدن پتانسیل موقعیت‌های مختلف و غیرمنتظره است و هراس و اضطراب برآمده از انباشت خرده‌رخدادها و روی دادن احتمالات غیرمتوقع است. بنابراین، آینده در هاله‌ای از ابهام فرو می‌رود و زمان اکنون موقعیت سوژگی را پدید می‌آورد که ازسویی دارای نوستالژی و در جست‌وجوی زمان از دست رفته است؛ و از سوی دیگر، برای آینده‌ای که در حال آمدن است خیال‌بافی می‌کند.

نوستالژی استعاره‌ای مدرن است که در معنای قدیمی‌اش به نوعی بیماری اشاره می‌شد که افراد در سفرهای بسیار دور از خانه به آن دچار می‌شدند. فیزیکدان سوئیسی، یوهانس هوفر^۲ برای اولین بار در قرن ۱۷ میلادی آن را با ریشه‌ای یونانی به مفهوم خواستن دردناک چیزی به‌کار برد (جینگ^۳، ۲۰۰۶، ۳۶۰). افرادی که به سفرهای دور می‌رفتند در جست‌وجوی موقعیت‌های امنی بودند که در خانه آن را تجربه می‌کردند و در شرایط نامطمئن جدید احساس نیاز برای امنیت به ایجاد نوستالژی روزها امن خانه منجر می‌شد. بنابراین نوستالژی وضعیت گیرکردن در شرایط ناامنی است که سوژه به دنبال به‌دست‌آوردن دوباره چیزی است که به‌دست نمی‌آید و نوستالژی برآمده از موقعیت اضمحلال امید برای بازیابی موقعیت امن گذشته است که نابود شده است (پیکرینگ و کیگلی^۴، ۲۰۰۶، ۹۲۰). نوستالژی موقعیتی

1. Badiou
2. Johannes Hofer
3. Jing
4. Pickering & Keightley

در زمان اکنون برای بازخواستن اندوهگین موقعیت گذشته در نسبت به موقعیت ناامن آینده است (کینگ و مکهیوج^۱، ۲۰۱۵، ۴۸۸).

بازخواستن اندوهگین گذشته در موقعیتی از اکنون است که دچار رخداد و فروپاشیدگی شده است، زیرا مرزهای نظم تاریخی که سوژه موقعیتش را در آنها به دست آورده بود دچار گسست شده و خط روال امور از بین رفته است. نمودار وقایع در میدان رخداد شکل منحنی دارد که حاصل فرایند تغییر نسبت‌ها بین نیروهاست و مرزهای نظم نمی‌تواند در منحنی از تغییرات خودش را منسجم کند. پس وضعیت اکنون حاصل خط گسست رخداد است و هر آنچه قبل از آن قرار می‌گیرد نوستالژی است برای اینکه آنچه در حال آمدن است آنقدر آستن احتمالات مختلف و مبهم شده که دیگر آینده را نمی‌توان مانند زمان قبل از خط گسست در نظر گرفت.

به همین سبب فکر کردن درباره آنچه در حال آمدن است فقط در مرتبه خیال قرار می‌گیرد، به عبارتی شیوه فکر کردن در میدان رخداد در حالت خیال است. میدان رخداد مملو از احتمال‌های مختلف است که میدان رخداد را تبدیل به فضای سیال می‌کند. در فضای سیال میدان رخداد نیروها حالت لغزنده و پیوند آنها با یکدیگر به شدت ناپایدار است. در میدان رخداد نظام دانش دیگر نمی‌تولند الگوی تاریخی تحلیل را ادامه بدهد و برای تخمین آنچه در حال شدن است چاره‌ای جز خیال کردن و تصویر سازی از آینده باقی نمی‌ماند. نظم دانش خیال برانگیز می‌شود و ویژگی خیال قدرت انطباق با فضای سیال میدان رخداد را دارد.

در نتیجه، رخداد شیوع و ویروس کرونا در ایران ناگهان بواسطه گسست یافتن مرزهای نظم، موقعیت اکنون را تبدیل به مسئله کرد و ابهام از آینده‌ای که در حال آمدن است آنقدر شدت یافت که نوستالژی بازگشت به مرزهای نظم زندگی روزمره را در دوران پیشاکرونا پدید آورد. گسست یافتن نظم و ایجاد آشوب در موقعیت اکنون هراس ملی و اضطراب اجتماعی را دامن زد که شکل‌های بیان‌گری احساسات ناشی از آنها در شبکه‌های اجتماعی جغرافیای دیجیتال خودش را نشان می‌داد. همچنین، تصور و خیال کردن فردای پس از

بحران کرونا هم جلوه‌های بیان‌گری را ایجاد کرد که اشتراک مجموعه شکل‌های بیان‌گری مردم‌گیر کرده در میدان رخداد شیوع ویروس کرونا پیوند احساسی را شکل می‌داد.

در اینجا منظور از جغرافیای دیجیتال قرار گرفتن در حالتی از روابط است که از فرهنگ الگوریتم بر می‌خیزد. فرهنگ الگوریتم نظام پروتکلی مبتنی بر دستور زبان نرم افزار است که با هوش مصنوعی در پیوند قرار دارد. فرهنگ الگوریتم درباره دوره اینترنت و دیجیتالیزه شدن زندگی روزمره است. فرهنگ الگوریتم دارای سازوکار جمع‌آوری داده و محاسبه آنها در فضای مجازی است. فرهنگ الگوریتم اشاره به نظام روابطی است که شئون زندگی اجتماعی مدرن را به فراسوی جغرافیای آنالوگ به مثابه ضرورت حضور در مکان می‌برد، زیرا انسان در جغرافیای دیجیتال بطور فیزیکی حضور ندارد و در واقع فیزیک دیجیتال او از مکانی به مکانی دیگر مخاברה می‌شود. بنابراین، فرهنگ الگوریتم، جغرافیای دیجیتال، اینترنت، هوش مصنوعی، و سخت و نرم افزارها همگی شبکه فرهنگ الگوریتم را به وجود می‌آورد. در فرهنگ الگوریتم ویژگی‌های جنسیت، نژاد، و طبقه اجتماعی جزئی از نظام روابطی است (چنی لیبولد، ۲۰۱۱، ۱۶۵) و این نشان می‌دهد که فرهنگ الگوریتم با به وجود آوردن جغرافیای دیجیتال چگونه سبب گسترش و انقلاب مناسبات ارتباطی در جغرافیای آنالوگ شده و این مسئله خودش را در بزنگاه‌های رخداد‌های اجتماعی نشان می‌دهد، برای مثال در اپیدمی ویروس ایبولا رسلانه‌های مجازی نقش بسیار مهمی را در کنترل بیماری ایفا کرد (پولیدو، ویلارجو-کاربالیدو، ردوندوسما، و گومز، ۲۰۲۰، ۱۱).

در نتیجه، در زمان رخداد شیوع ویروس کرونا در ایران جغرافیای دیجیتال فضایی را برای خودبیان‌گری احساسات نوستالژی و خیال‌بافی درباره آینده پساکرونا فراهم آورد. مجموعه‌ای از بهم پیوند خوردن تکنولوژی دیجیتال، شبکه‌های اجتماعی مجازی، تلفن‌های همراه، وضعیت اضطراری، ضرورت قرنطینگی، احساس هراس، زمان و مکان در میدان رخداد شیوع ویروس کرونا به وجود آمد که نشان از ورود به وضعیت ناآشنا بود و در وضعیت ناآشنا احساس نوستالژی و خیال‌بافی مهمترین واکنش‌های احساسی به شرایط غیر منتظره است.

1. Cheney-Lippold

2. Pulido, Villarejo-Carballido, Redendo-Sama, Gomez

واکنش‌های احساسی در جغرافیای دیجیتال شبکه اجتماعی اینستاگرام در قالب تصویر است. تصاویری که دربارهٔ رخدادها تولید می‌شود اطلاعاتی را پیرامون شرایط وضعیت اضطراری تولید می‌کند و اتخاذ انسان‌شناسی بصری برای بررسی آنها مجموعه‌ای از روابط را ترسیم می‌کند که ویژگی میان رشته‌ای دارد (پنک^۱، ب، ۲۰۱۱، ۴۴۹). در مطالعات بصری اطلاعات در شکل بصری شامل مجموعه‌ای از شکل‌های نوشتاری و غیر نوشتاری است و روابط بین آنها شکل میدان بصری را ترسیم می‌کند (مانوویچ^۲، ۲۰۱۱، ۱۳). در نتیجه، رخداد فروپاشیدن مرزهای نظم زندگی روزمرهٔ ایرانی بواسطهٔ شیوع ویروس کرونا و بیان‌گری احساسات نسبت به زمان قبل و بعد از رخداد منجر به تولید اطلاعات بصری در جغرافیای دیجیتال شد که مطالعهٔ آنها به مثابه ورود به شبکه‌ای از روابط بواسطهٔ عبور از دروازهٔ تصویر است.

۴. ارادهٔ معطوف به حیات: نوستالژی‌ها و خیال‌بافی‌ها

رخداد شیوع ویروس کرونا در ایران ناگهان ظرف مدت کوتاهی نظم و جریان زندگی روزمرهٔ ایرانی را بهم ریخت. اهمیت آشفته شدن مرزهای نظم همراه با گسست یافتن سلسلهٔ عادت‌واره‌های ایرانی بود که در همراهی با اجرای مراسم و سنت خرید شب عید نوروز هرچه بیشتر جنبه‌های تأثیر گذارش را در فروپاشیدن جریان معمول زندگی روزمره نشان می‌داد. با نزدیک شدن به شب عید و سنت دور هم جمع شدن‌ها برای تحویل سال ناگهان وضعیت اضطراری نزدیک نشدن بیولوژی‌ها به یکدیگر رُخش را به شدت هرچه تمام‌تر نشان می‌داد. میدان رخداد شیوع ویروس کرونا مستلزم عدم دیدار دیگری بود تا زنجیرهٔ انتقال ویروس قطع شود و این مستلزم گسست یافتن عادت‌وارهٔ دیدن دیگری در ایام عید نوروز بود.

شدت فرود رخداد شیوع ویروس کرونا آنچنان سهمگین بود که نوستالژی دیدن دیگری و بودن در کنار دیگری از احساسات ایرانی سر برآورد و جست‌وجوی زمان از دست رفتهٔ حضور در خیابان‌های شب عید خودش را نشان می‌داد. نوستالژی از دست دادن خیابان

معادل با از دست دادن شهر بود آنهم در تقاطع با زمانی که نیاز و شوق بودن در خیابان برای آماده شدن برای مراسم عید نوروز وجود داشت. در ظرف کمتر از چند هفته ابتدایی‌ترین نوشتالژی‌ها برای خیابان و شهر شب عید ظاهر شد به گونه‌ای که در تعدادی از پست‌ها تصاویر شهر و خیابان شب عید سال‌های پیش به نمایش در می‌آمد (شکل شماره ۱).

شکل شماره (۱). یاد کردن جمع شدن جمعیت در هنگام شب عید نوروز

شهر فضای دیداری را تولید می‌کند و دیدن روی دیگری در شهر که به جزئی از عادت‌واره‌های نامحسوس تبدیل شده بود در رخداد همه‌گیری ویروس کرونا به مرتبه خودآگاه^۱ دگرگون شد، زیرا دیدن روی دیگری در فضای شهر موقعیتی ناامن و تهدید کننده بود. چهره انسان ارتباطی‌ترین بخش عضو بدن است که با چهره شهر ترکیب می‌شود و چهره فرهنگ دیداری را صورت می‌دهد (موبی برایجنتی^۱، ۲۰۱۹، ۱-۲). چهره فرهنگ دیداری که پرسه زن والتر بنیامین^۲ آن را خوب درک کرده بود و از دیدن چهره شهر لذت می‌برد (بیرون^۳، ۲۰۱۴، ۲۳) در رخداد شیوع ویروس کرونا گویی شهر بی‌چهره شد، از آنجایی که مردم چهره‌های خود را از شهر برگردانده بودند.

1. Mubi Brighenti
2. Walter Benjamin
3. Biron

شهر و خیابان برای مردم همانند خانه‌ای عمل می‌کرد که در آن احساس امنیت می‌کردند، زیرا می‌توانستند ادامه حیات اجتماعی خود را بواسطه حضور در شهر، بودن در اجتماعات، و داشتن شغل تضمین کنند. اما رخداد شیوع ویروس کرونا به رخداد قرنطینگی دامن زد. باید اندرون خانه ماند و در جغرافیای شهری حضور پیدا نکرد پس بودن در اجتماعات و رفتن در شهر برای چرخلندن چرخ زندگی به مخاطره افتاده بود. بسیاری از بازارهای شب عید با تعطیلی و برشکستگی همراه شد و آشفته‌گی زمان اکنون در میدان رخداد شیوع ویروس کرونا هر لحظه بیشتر شدت حضورش را به رخ می‌کشاند.

نظام زندگی شهر از هم پاشیده شده و به نظام زندگی اندرونی خلاصه شده بود. اما پرسش این است که حیات اقتصادی را چگونه بدون رفتن در شهر باید پاسخ داد؟ این مسئله‌ای است که نوستالژی بازگشت به شهر و خیابان را هرچه بیشتر شعله‌ورتر می‌کرد. گویی اندرون خانه فقط منزلگاه موقتی بود و بیرون از خلنه سکونتگاه اصلی مردم به شمار می‌رفت، زیرا میل بازگشت به شهری که رفتن به آن با آشوب و ناامنی همراه بود به مثابه موقعیتی عمل می‌کرد که در قرن ۱۷ انسان غربی در آغاز مسیر مدرنیته داشت تجربه می‌کرد: میل دردناک بازگشت به خانه.

در وضعیت ضرورت ماندن اندرون خانه سبب شد تا بیرون خانه در قالب سکونتگاه اصلی مردم خودش را نشان می‌داد. شکلی از باژگونی احساسی به وجود آمده که اندرون خانه هر روز غریبه‌تر جلوه می‌کرد و بیرون خانه به مثابه منزلگاهی از دست رفته احساس می‌شد. مردم در شهر و خیابان‌های مدرن به دنبال پاسخ به نیازهای زندگی روزمره خود هستند و این سبب پیوند عاطفی و احساس امنیت نسبت به آن است. بنابراین، مردمی که در شهر می‌توانند نیازهایشان را برآورده کنند شهر برایشان اصل مهم حفظ حیات است. پس در شرایط اضطراری ماندن اندرون خانه همانند دور شدن از سکونتگاه امنی است که ادامه حیات را ممکن می‌کرد، در نتیجه خواستن اندوهگین شهر پیشاکرونا در تصاویر شبکه اجتماعی اینستاگرام تولید و چرخش پیدا می‌کرد.

ارزش‌های مختلفی مانند همبستگی، همدلی، احساس مسئولیت، یاری به محرومان، تقویت روحیه انتقادی، و مراقبت از خود در وضعیت اضطراری رخداد شیوع ویروس کرونا به وجود آمده بود. بر اساس این ارزش‌ها محتواهای مختلفی در جغرافیای دیجیتال در شکل‌های

گونگون تولید می‌شد و چرخش پیدا می‌کرد. اما ارزش اساسی که در میدان رخداد کرونا تباه شد ارزش «اراده معطوف به حیات» بود. اراده معطوف به حیات اصطلاحی است که بر اساس آن می‌توان آشفتگی زمان اکنون در رخداد سرایت ویروس کرونا را درک کرد. اراده معطوف به حیات زمان و فضا را به دو بخش ارزش‌های قبل از خط گسست رخداد سرایت ویروس کرونا و آنچه خواهد آمد تقسیم می‌کرد. نشانه‌های مختلفی از اطلاعات درباره تباه شدن ارزش اراده معطوف به حیات در شکل «پیشا» و «پسا» رخداد سرایت ویروس کرونا تولید می‌شد.

ارزش اراده معطوف به حیات به موقعیت جریان زندگی روزمره، امید، و تلاش برای پیشبرد هدف‌ها و برنامه‌های زندگی اشاره دارد که نظم‌های زندگی روزمره را شکل می‌دهد. وقتی رخداد در این برنامه‌ها و نظم‌ها گسست ایجاد می‌کند آنچه پیشارخداد فرض می‌شود تبلیل به نوستالژی می‌شود. صدا کردن گذشته در اکنون رخداد رخ می‌دهد که دیگر دست‌های منظم گذشته نتوانسته خودش را به زمان آشفته اکنون برساند که اگر می‌رساند زمان اکنون جزئی از امتداد نظم زندگی قبل از رخداد بود. جغرافیای دیجیتال مملو بود از عکس‌ها و نوشته‌هایی بود که مردم دوره پیشارخداد را یادآوری می‌کردند و آنچه در نوشته‌ها دیده می‌شد احساس نوستالژی را نشان می‌داد. تصاویر نوستالژی را نشان می‌داد و متن‌ها آن را فرا می‌خواند و نگرانی از دیروزی که شاید دیگر خودش را پس از رخداد تکرار نکند به اوج گرفتن احساس نوستالژی دامن می‌زد.

«اراده معطوف به حیات» مفهومی است که از میان آن می‌توان به اهمیت نوستالژی به شهر پیشاکرونا پی برد. اراده معطوف به حیات اشاره به موقعیت میل به زیستن با تمام ابعاد آن است. دوره زمانی زیستن با هدف‌گذاری‌های مختلف به دوره‌های مختلف زندگی انسان مدرن شهری تبدیل و قابل شمارش می‌شود. دوره حیات بواسطه اهداف انسان و تقلا برای رسیدن به آنها معنی می‌یابد. بنابراین زمان هدف‌گذاری شده انسان مدرن به فضایی نیاز دارد تا ایده‌هایش را عملی و اهدافش را پیگیری کند و آن جایی جز شهر نیست. به همین سبب، در واقع خلنه سکونتگاهی است که در آن می‌توان استراحت کرد و بین دو زمان رفتن به شهر و بازگشت به شهر را در آن مستقر شد و زمان را سپری کرد و ما خانه را به «سکونت‌خانه» تعبیر می‌کنیم. بواسطه جعل مفهوم سکونت‌خانه می‌توانیم شهر را به مثابه «شهرخانه» آن خانه اصلی در نظر بگیریم که

با ایجاد روابط امن امکان تولید هدف و پیگیری آن را امکان‌پذیر می‌کند. پس با دور ماندن از «شهرخانه» اراده معطوف به حیات پریشان و آشفته می‌شود.

در شکل شماره (۲)، تصویری از خیابان‌های شلوغ شهر تهران دیده می‌شود و کاربر افسوس می‌خورد که چرا زمان بیشتری را برای ماندن در شهر و دیدن خیابان صرف نکرده است. احساس جست‌وجوی زمان از دست رفته و نوستالژی شهرخانه در جغرافیای دیجیتال تولید می‌شد و چرخش پیدا می‌کرد. پیوند احساسی درباره از دست دادن شهرخانه تبدیل به نوستالژی جمعی و افسوس شده بود که در پیوندش با اسفند ماه و حال و هوای عید نوروز حس نوستالژی مدرن بازگشت به شهرخانه را در فرهنگ ایران متفاوت می‌کرد. در عکس‌های مختلفی که در فضای شبکه اجتماعی اینستاگرام پخش می‌شد عبارتهایی مانند «یادش بخیر» (شکل شماره ۲) یا «پارسال همین موقع» در آنها بسیار به چشم می‌خورد. در شکل شماره ۳، عکسی از زمان سال تحویل ۱۳۹۸ در حافظیه شیراز است که در نسبت با سال تحویل کرونا زده ۱۳۹۹ به نمایش در می‌آید. کاربر یاد پارسال همین موقع را می‌کند و حسی از شور زندگی را جست‌وجو می‌کند که امتداد آن دچار گسست شده است. کاربر دیگری در پایین آن اظهار نظر کرده است: «چه آرامشی داشتیم و خبر نداشتیم» که این جمله اعتباری است برای برانگیخته شدن احساس نوستالژی در زمان اکنون میدان رخداد و جست‌وجو کردن ارزش‌های اراده معطوف به حیات.

شکل شماره (۳). یاد کردن جمع شدن مردم در هنگام سال نو قبل از شیوع ویروس کرونا در حافظیه شیراز

تصاویر نشان می‌داد که چگونه شهر و خیابان از مردم ربوده شده بود و مردم آنها را در عکس‌های زمان پیشاکرونا جست‌وجو می‌کردند. بودن در شهر و حرکت در آن جزئی اساسی از زندگی روزمره است که امکان پیوند با دیگری را به وجود می‌آورد. حرکت در شهر همراه شدن با مردم دیگر یا حرکت در شهر برای رسیدن به دوستان و آشنایان است که پیوندهای عاطفی را استحکام می‌بخشد. در خانه‌ها باید ماند و نباید حرکت اضافی داشت؛ یعنی شهر و خیابان دیگر جزئی از امتداد نظم زندگی روزمره به حساب نمی‌آید و اندرون سکونت‌خانه جای آنها را گرفته بود. وقتی در شهر نمی‌توان حرکت کرد پس دیگر نمی‌توان دوستان و آشنایان را ملاقات کرد و در اینجا نوستالژی شهر با نوستالژی دیدن دوستان و آشنایان پیوند می‌خورد.

دیدن دوستان و آشنایان بر اهمیت روابط اجتماعی و پیوندهای عاطفی مردم با یکدیگر در طول زندگی روزمره اشاره دارد. برقراری پیوندهای عاطفی و حمایت‌های احساسی مستلزم حضور داشت در مکانی مشترک با دیگری است. برای مثال، جماعت‌ها وقتی جنبش انقلابی را به وجود می‌آورند که با یکدیگر در مکان واحدی چون خیابان جمع شوند

و بدن واحدی را برای اعتراض به وجود آورند (بالتر^۱، ۲۰۱۵، ۱۲۷). بنابراین، حضور در مکان مشترک و قرار گرفتن بدن‌ها در کنار همدیگر پیوندهای عاطفی را عملیاتی می‌کند. با ناامن شدن شهر دیگر نمی‌توان شهر را به‌مثابه مکانی آشنا برای ملاقات دیگری انتخاب کرد یا برای دیدن دوست از بین خیابان‌های شهر عبور کرد. به همین سبب، سکونت‌خانه تبدیل به زندانی می‌شود که فرد به مرور شروع به بیگانگی با آن و احساس ناامنی می‌کند، زیرا شهرخانه از او گرفته شده است. خانه اصلی شهر است و هرچه از مدت قرنطینه می‌گذشت ضرورت رساندن خود به دوست و آشنا بیشتر می‌شد و خانه هرچه بیشتر از خانه به سکونت‌خانه تبدیل می‌شد که دیگر سکونت در خانه کافی است و باید از آن خارج شد.

در شکل شماره (۴)، نوشته‌ای به اشتراک گذاشته شده است که کاربر در آن از آشفتگی و کابوس دوری از عزیزانش می‌گوید. خانه‌ای که در طول زندگی روزمره امن فرض می‌شد ناگهان چهره عوض می‌کند و ناامن می‌شود، زیرا دیوارهای خانه اجازه عبور برای ملاقات با دوست را نمی‌دهد. باید اندرون خانه ماند و خانه دیگر خانه نیست بلکه سنگری در برابر شهر وحشی است که ویروس‌های کرونا همانند زامبی‌ها برای شکار کردن بدن‌های زنده در آن قدم می‌زنند (ریز فیلهو^۲، ۲۰۲۰، ۲۵۴). اما کاربر ایرانی نشان می‌داد که خانه را به‌مثابه سنگر از آن خود نکرده است و فقط به سبب ضرورت مراقبت از خود در خانه خودش را حبس کرده است، پس خانه زندان است که برای رهایی از آن روزها شمرده می‌شود. شهر هرچند با چهره ویروس کرونا وحشی به نظر می‌رسید اما برای شهروند ایرانی ضرورت ادامه حیات و تهدید مشکلات اقتصادی فقط توسط حضور در شهر قابل حل بود. پس خانه نه سنگر که زندان و شهر نشان از رهایی می‌داد. بر اساس آمار ایسپا در بازه زمانی ۱۷ تا ۲۰ فروردین ۱۳۹۹ از مردم تهران، ۶۴ درصد مردم اعلام می‌کنند که به حمایت اقتصادی دولت نیاز دارند و ۶۳/۳ درصد مردم مهم‌ترین مشکل خانواده‌شان را در صورت ادامه شیوع ویروس کرونا و ماندن در خانه مشکلات اقتصادی و امرار معیشت توصیف کرده‌اند (مهمترین مشکل خانواده‌های تهرانی، ۱۳۹۹/۲/۷). این نشان می‌دهد که چگونه مردم

ضرورت بازگشت به شهر برای گریز از شر تهدید اقتصادی را وقتی در اندرون سکونت‌خانه خود می‌گذرانند با تمام وجود حس می‌کردند^۱.

شکل شماره (۴). ابراز احساس یأس از بروز شیوع ویروس کرونا

ماندن در قالب حبس شدن اندرون خانه را معنی می‌داد که انسان شهری زمان محدودی را در خانه می‌تواند بگذراند. خانه برای انسان شهری در محدوده‌ی زمان تعریف می‌شود و بیش از آن خانه ناامن می‌شود، زیرا به‌مثابه زندان عمل می‌کند. میدان رخداد شیوع ویروس کرونا از خانه غبار روبی کرد و آن را به سکونتگاهی دردآور تبدیل کرد و شهر آن خانه‌ای شد که بودن در آن یک نوستالژی شده بود.

زمان اکنون در میدان رخداد شیوع ویروس کرونا با انبوه تولید نوستالژی دوران پیشاکرونا همراه شده بود. این جغرافیای دیجیتال بود که می‌توانست صداها را اندوهگین و

۱. یکی از مهم‌ترین مسئله‌هایی که رخداد شیوع ویروس کرونا در جهان به وجود آورد پررنگ شدن فاصله طبقات اجتماعی است. بسیار از مردم فرودست از قربانیان ویروس کرونا بودند، زیرا برای امرار معاش نمی‌توانستند در خانه قرنطینه بمانند و فاصله اجتماعی را رعایت کنند. برای نمونه در مقاله‌ای عنوان می‌شود که رعایت فاصله اجتماعی در هند مربوط به طبقه متوسط به بالاست (شور و میترا، ۲۰۲۰، ۳۱ مارچ). همچنین نگاه کنید به:

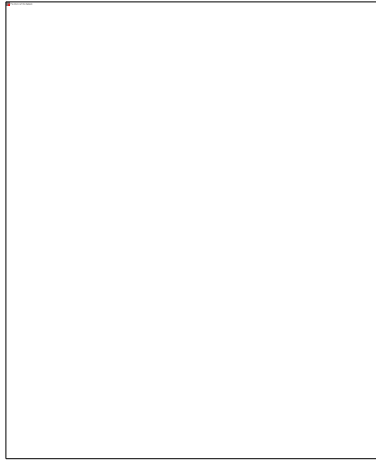
Kenya Poet: 'Dear Corona Virus. Don't Be Surprised If You Fail.' (2020, March 29). Retrieved from <https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2020/03/29/822053880/kenya-poet-dear-corona-virus-don-t-be-surprised-if-you-fail>

مضطرب مردم محبوس در سکونت‌خانه‌ها را به گوش همدیگر برساند. جغرافیای دیجیتال امکان می‌داد تا بدون حضور در مکان شهری با دیگری پیوند عاطفی دیجیتالی تولید کرد. در جغرافیای دیجیتال آنچه پیوند دهنده است اطلاعات عاطفی است که تولید می‌شود و سپس چرخش پیدا می‌کند و به حس مشترک تبدیل می‌شود. برای نمونه در شکل شماره (۵)، کاربری تصویری از لبخند خودش گذاشته و می‌نویسد که: «این لبخند متعلق به پاییز ۹۶ است... حالا می‌شینی و عکس‌ها را مرور می‌کنی، آن لبخند را به یاد می‌آوری و به چهره ثابت در آینه نگاهی می‌کنی و با خودت می‌گویی لبخندت کو؟». نویسنده به نشستن، مرور کردن عکس‌ها، و خیره شدن به چهره ثابت در آینه اشاره می‌کند که فعل‌های نشستن، مرور کردن، و خیره شدن مختص زمان اکنونی است که از حرکت باز ایستاده است. خط طول زمان بواسطه برنامه‌های زندگی به دوره‌های مختلف تقسیم می‌شود و می‌توان آن را در مفهوم گذر زمان درک کرد، اما وقتی برنامه‌های زندگی فرو می‌پاشد دیگر نمی‌توان خط طول زمان را دوره بندی کرد زیرا فعل‌های نشستن، مرور کردن، و خیره شدن توانایی تقسیم بندی زمان ندارد. در نتیجه، زمان اکنون در میدان رخداد یک تکه و بی‌برنامه بر اراده معطوف به حیات می‌افتد و ارزش‌های نهفته در آن تحلیل می‌برد.

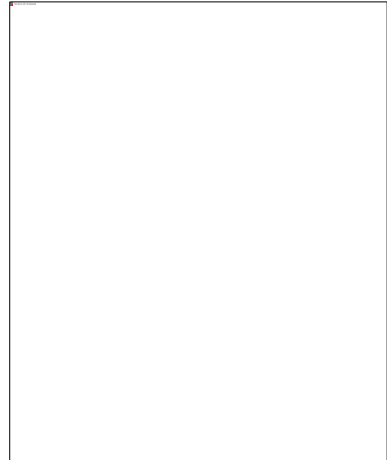
بر این اساس، زمان اکنون رخداد سرایت ویروس کرونا در فقدان ارزش‌های دوران پیشاکرونا قرار داشت و زمان اکنون در تقلا برای یادآوری کامل گذشته و احساس نوستالژی به شهر و خیابان بود. جغرافیای دیجیتال فضایی بود که امکان یادآوری کامل گذشته را تبدیل به حس جمعی می‌کرد اما میل رفتن به آینده و گذار از زمان اکنون میدان رخداد به زمانهٔ پساکرونا موقعیت دیگری بود که ارزش‌های ارادهٔ معطوف به حیات را نشان می‌داد.

دوران پس از رخداد سرایت ویروس کرونا در فضای مجازی به پساکرونا نامیده می‌شد. جهان پساکرونا مملو از شکل‌های جدیدی تصور می‌شد که سیاست، اقتصاد، سرمایه‌داری، تکنولوژی، و اجتماع به کدام سو خواهد رفت. اما آنچه در جغرافیای مجازی دربارهٔ زمان پساکرونا تولید می‌شد به دو دسته قابل دسته‌بندی است: (۱) اطلاعات دربارهٔ جهان پساکرونا با رویکردی تحلیلی و فلسفی؛ (۲) اطلاعات دربارهٔ آنچه مردم در زمان پساکرونا انجام خواهند داد.

در رویکرد نخست، صفحاتی که متعلق به روشنفکران بود بیشتر سعی داشت اندیشهٔ خود را از دوران پساکرونا مطرح کند. اندیشه‌هایی که گاه ترجمهٔ نظرات اندیشمندان غربی دربارهٔ جهان پساکرونا بود (شکل شماره ۶). البته اطلاعاتی هم پیرامون آیندهٔ خود ویروس کرونا تولید می‌شد که سرانجام جهان با این ویروس چه خواهد بود (شکل شماره ۷). اطلاعات در این زمینه «دانش تخمین» را تولید می‌کرد و سعی داشت تا آنچه در حال آمدن است را حدس بزنند و دربارهٔ آن نظریه پردازی کنند. رخداد شیوع ویروس کرونا مرزهای تاریخی نظم زندگی را گسست داده بود و آینده از آنچه اطمینان وجود داشت که ادامه خواهد یافت ناگهان تهی شد زیرا نظم تاریخی که قرار بود آن را شکل دهد متلاشی شده بود. بنابراین، اندیشهٔ خیال انگیز برای پر کردن آیندهٔ تهی شده از نظم تاریخی به کار می‌افتاد (ادم و گریوس^۱، ۲۰۰۷، ۱۳).

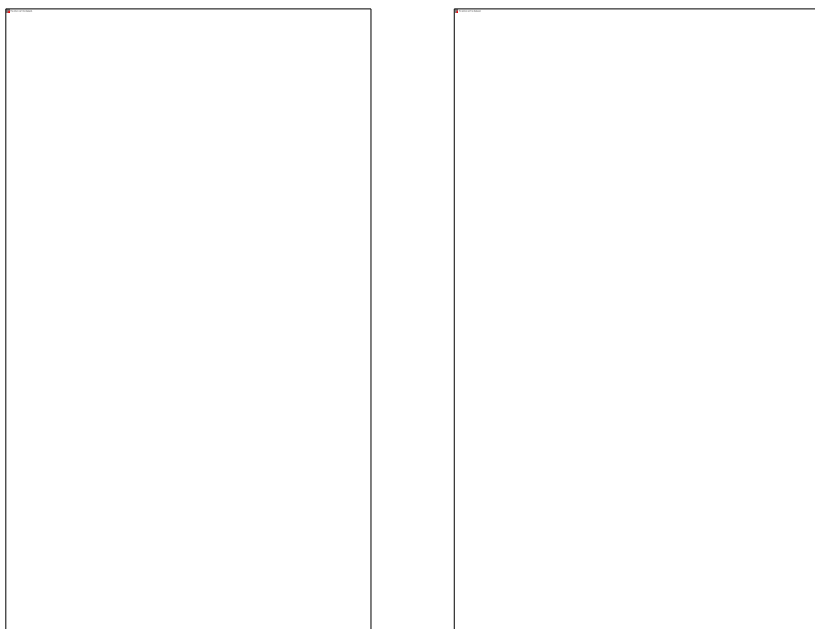

شکل شماره (۷). پیش بینی آینده پس از کرونا

شکل شماره (۶). تخمین زدن آینده پس از کرونا

اما آنچه به شکل گسترده درباره آینده زمان پسا کرونا در شبکه های مجازی چرخش داشت به وضعیت انسان ایرانی و سلامت طی کردن دالان رخداد سرایت ویروس کرونا مربوط می شد، زیرا باید از دالان رخداد سلامت گذشت و مراقب خود بود. از این رو آینده پسا کرونا زمانه جشن گرفتن سلامتی به شرط پایبندی به دستورهای بهداشتی بود. به همین خاطر تصاویری تولید شد که مخاطب را در ماشین زمان به دوران پسا کرونا می برد که به سبب رعایت دستورهای بهداشتی پاداش سلامتی را نصیب خود کرده است. در شکل شماره (۸)، به تاریخ اسفند ۱۳۹۸، ابتدا تصویر پرستاری را نشان می دهد که در دستش مقوایی است با تاریخ اردیبهشت ماه ۱۳۹۹ یعنی چند ماه پس از شیوع ویروس کرونا که او و همراهانش خوشحالند زیرا زنده اند و کرونا را شکست داده اند. همچنین آگهی ترحیمی نشان داده می شود که گویی عید نوروز تمام شده است و پدر بزرگ خانواده به سبب عدم رعایت فاصله اجتماعی و پذیرایی از مهمان ها به کرونا مبتلا شده و فوت کرده است. تمامی تصاویر از این دست آینده را به زمان اکنون می آورد و در این فشردگی مرگ را یادآور می شود تا یادآوری غفلت امروز تبدیل به افسوس برای زمان پسا کرونا نشود. به بیانی، این تصاویر در پی معنی دار کردن زمان اکنون میدان رخداد برای مراقبت از خود است.

شکل شماره (۸). خیال‌بافی درباره آینده پس از کرونا

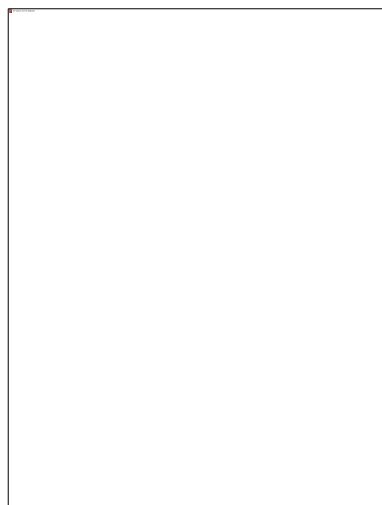
همه‌گیری بیماری پیوندی بین بیولوژی بدن انسان و موجودات میکروسکپی است (ثاکر^۱، ۲۰۰۹، ۱۳۵) که حاصل آن دگرگونی بدن در موقعیتی از وضعیت ناپایداری است. گذار به سوی مرگ یا معیوب شدن دائمی یا بازگشت به سلامت کامل ویژگی‌های وضعیت ناپایدار و حاصل ترکیب شدن بدن انسان و موجودات میکروسکپی است، موجوداتی که به مثابه موجودات اجتماعی وارد دایره فرهنگ و روابط زندگی روزمره می‌شود. بنابراین، رهایی از آمیختگی بدن انسان با ویروس کرونا منظور جهان پساکروناست که درباره چگونگی آن و اینکه چه زمانی خواهد آمد و چه خواهد شد فقط می‌توان، در انتظاری طولانی، خیال‌بافی کرد.

در بسیاری از پست‌ها مردم از یکدیگر می‌پرسیدند که برای زمان پساکرونا یا پساقرنطینه چه نقشه‌ها و برنامه‌هایی دارند؟ به کجاها خواهند رفت؟ چه کسانی را ملاقات خواهند کرد؟ پرسش‌ها از فعل آینده بود و پاسخ‌هایی که باید برای آنها تخمین زد، زیرا در اکنون

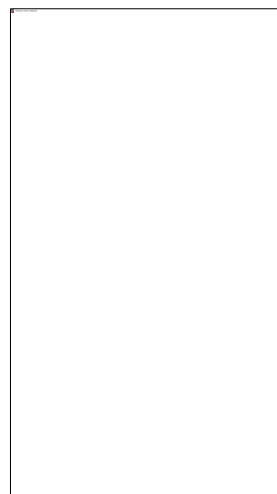
1. Thacker

میدان رخداد آینده مبهم است. شیوه فکر کردن در میدان رخداد به شکل تخیل است و جز آن نمی‌تواند دقیق فکر کرد برای اینکه در میدان رخداد هیچ چیز دقیق نیست، مرزهای نظم تباه شده است، و سیالیت کل زندگی روزمره را فرا گرفته است. در اکنون رخداد کرونا حتی مردم نمی‌دانستند کسی که برای آخرین بار دیده‌اند آیا در جهان پساکرونا باقی خواهد بود؟ در شکل شماره (۹) کاربر از مخاطبانش می‌پرسد پس از قرنطینه به کجا خواهند رفت و در شکل شماره (۱۰) کاربری دیگر صحبت از امید می‌کند و اینکه باید برای به زمان پس از کرونا هم فکر کرد و برنامه داشت. آینده و امید محتوای مشترکی است که در شکل‌های جست‌وجوی موقعیت آینده در نزد مردم از آنها سؤال می‌شد تا با خیال کردن جهان پساکرونا از انبوه تباه شدن امتداد زندگی در زمان اکنون میدان رخداد بکاهند.

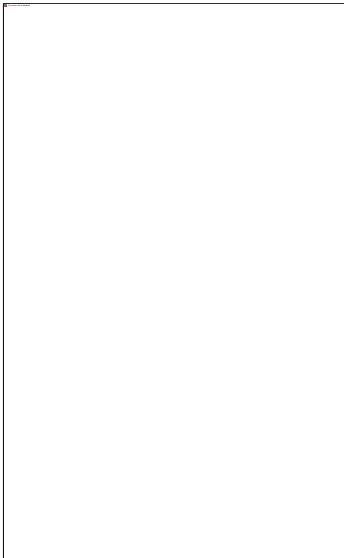
شکل شماره (۱۰). دعوت به فکر کردن درباره آینده
پس از کرونا

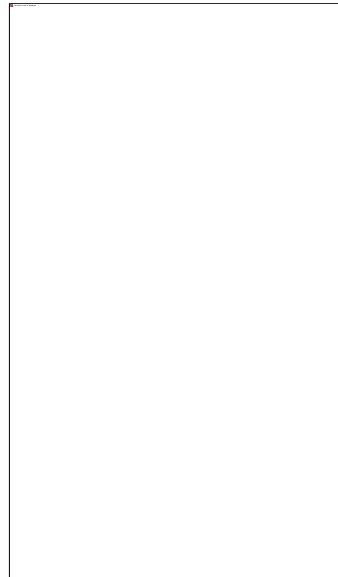
شکل شماره (۹). پرسش و خیال‌بافی درباره آینده
پس از کرونا

جغرافیای دیجیتال فضای خیال‌پردازی برای مردم گرفتار در رخداد سرلیت و ویروس کرونا بود. مردم خیال می‌کردند و برای زنده ماندن در جهان پساکرونا از خیالات خود می‌گفتند همانند زندانی که از خیالات روزهای آزدایش می‌گفت. امید، آرزو، و خیال فردا

نشان از ارزش‌های اراده معطوف به حیات بود. جغرافیای دیجیتال ارزش‌های اراده رسیدن به فردای پس از کرونا را گاه در واقعیتی مانند نوستالژی پیش از رخداد سرایت ویروس کرونا نشان می‌داد (شکل شماره ۱۱) یا فردا را در قالبی طنز خیال پردازی می‌کرد، زیرا شکل طنز قدرت آزاد کردن بال‌های خیال را بر فراز فردای جهان پساکرونا داشت (شکل شماره ۱۲).

شکل شماره (۱۲). خیالی طنزآمیز از کنش‌های پس از پایان شیوع ویروس کرونا

شکل شماره (۱۱). نوستالژی و دل‌تنگی برای دوران قبل از شیوع ویروس کرونا

۵. نتیجه‌گیری

رخداد شیوع ویروس کرونا با تهدید مستقیم زندگی انسان‌ها به سوی مرگ شرایط اجتماع را در وضعیت اضطراری قرار داد. در وضعیت اضطراری رسم و جریان معمول زندگی روزمره قابل ادامه نیست، زیرا مرزهای نظم که نگاه‌دارنده و محافظ نظام ارتباطی زندگی مدرن است دچار اضمحلال شده است. فروپاشی مرزهای نظم با تولید آشوب و ناامنی رو به راه است، بنابراین رخداد شیوع ویروس کرونا همراه با خود رخدادهای دیگری مانند قرنطینگی، بحران اقتصادی، بحران آموزشی، و بحران‌های خانوادگی و غیره را به وجود آورد.

رخداد شیوع ویروس کرونا زنجیره عادت‌واره‌های زندگی را بهم ریخت و مهم‌ترین آن حضور در شهر و نزدیک شدن به بیولوژی دیگری بود. در مناسبات زندگی روزمره بیولوژی‌ها نباید به یکدیگر نزدیک شوند و شهر را باید خالی کرد و به لندرون‌ها رفت. ملندن لندرون‌ها و قرنطینگی در فرهنگ ایران در آخرین ماه سال ۱۳۹۸ رخ داد و با جشن نوروز و آغاز بهار همراه شد. از این رو، ضرورت ماندن اندرون‌خانه با فرهنگ سنتی ایرانی مبتنی بر بیرون آمدن از منزل برای خرید شب‌عید، شلوغ شدن شهرها، مسافرت‌ها، و دیدوبازدیدهای نوروزی پیوند خورد و در کنار خوابیدن اقتصاد بازار شب‌عید همانند شوکی سنگین بر پیکره فرهنگ و اقتصاد ایران فرود آمد.

مردم باید اندرون‌خانه می‌ماندند و گسسته شدن روابط و پیوندها به سبب مراقبت از خود راه‌های ارتباطی جایگزین با اهمیت شد. چگونه باید با دیگری ارتباط برقرار کرد بدون آنکه ویروس کرونا را انتقال نداد؟ پاسخ به این پرسش ورود به جغرافیای دیجیتال و استفاده از شبکه‌های اجتماعی و ارتباطی بود. در جغرافیای دیجیتال کسی نمی‌تواند کسی دیگر را به بیماری مبتلا کند، زیرا در میان ارتباط بدن به بدن رسانه‌ای قرار گرفته بود که در عین ایجاد جدایی امکان ارتباط را برقرار می‌کند.

مردم در جغرافیای دیجیتال احساسات خود را به اشتراک می‌گذاشتند و پیوند عاطفی ایجاد می‌کردند. در جغرافیای دیجیتال اطلاعات مختلفی تولید می‌شود و چرخش پیدا می‌کند. در تولید و چرخش اطلاعات مردم به یکدیگر پیوند می‌خورند و شبکه‌ای از روابط را صورت می‌دهند که جماعت دیجیتالی یا مای دیجیتالی را به وجود می‌آورد. جغرافیای دیجیتال به مثابه شهر جدیدی عمل می‌کرد که مردم در آن رفتار می‌کردند. یکی از این رفتارها ابراز احساس نوستالژی نسبت به زمان پیشاکرونا و خیال‌بافی درباره آینده پساکرونا بود.

مردم اندرون‌خانه‌ها ماندند اما به مرور با فضای خانه بیگانه شدند. بیگانگی با فضای خانه در زمان اکنون میدان رخداد شیوع ویروس کرونا با ابراز احساس در شبکه‌های اجتماعی بمنظور خواستن اندوهگین زمان پیشاکرونا بود. زمان پیشاکرونا امکان رفتن به شهر وجود داشت و شهر جایی بود که مناسبات زندگی را شکل می‌داد. رفتن در شهر برای دنبال کردن اهداف زندگی و شکل دادن به روابط اجتماعی ناگهان گسسته شده بود و ماندن

اندرون خانه همانند زندان عمل می‌کرد. حبس شدن در خانه برای زنده ماندن شرایط جنگی را یادآوری می‌کرد. خانه‌ها برای انسان مدرن چنین کارکردی نداشت، زیرا خانه محلی برای مستقر شدن بین زمان اتمام کارها در شهر و شروع شدن دوباره برنامه زندگی در آن بود. خانه‌ها برای انسان مدرن در محدوده‌ای از زمان تعریف شده بود و ضرورت گذراندن کلیت زمان در آن سبب بیگانگی و احساس ناامنی روحی در خانه و جست‌وجوی زمان از دست در دوران پیشاکرونا در شهر بود.

ضرورت ماندن در خانه در قالب موقعیتی هستی‌شناسی عمل می‌کرد، زیرا دوباره باید مناسبات انسان با شهر و خانه تعریف می‌شد. میدان رخداد شیوع و ویروس کرونا با شدت هرچه تمام انسان ایرانی را از شهر محروم کرد و فقدان شهر نشان داد که همانند خانه امنی عمل می‌کرده است که میل پیوستن دوباره به آن در قالب نوستالژی بیان می‌شد و، از طرفی، حضور همواره اندرون خانه نشان داد که چقدر انسان با آن بیگانه است. از این رو، در میدان رخداد شیوع و ویروس کرونا و قرنطینگی، شهر را در مفهوم «شهرخانه» و خانه را در مفهوم «سکونت‌خانه» تعریف کردیم. شهرخانه فضای امن جست‌وجوی اهداف و ادامه جریان زندگی است و خانه سکونت‌گاهی برای لحظات فارغ شدن از شهر است.

موقعیت اکنون در میدان رخداد شیوع و ویروس کرونا خیال‌بافی درباره آینده در حال آمدن را ایجاد کرده بود. روی دیگر نوستالژی زمان از دست رفته ایجاد خیال برای فردایی است که شکل و حالت آن در حاله‌ای از ابهام قرار گرفته است. آینده پساکرونا چه وضعیتی دارد؟ پرسشی که به سبب وجود عدم قطعیت و از بین مرزهای نظم فقط باید برای پاسخ دادنش تخمین زد و خیال‌بافی کرد. خیال امکان‌اندیشیدن برای وضعیتی است که احتمال وقوع آن می‌رود. بنابراین، بسیاری از مردمی که در جغرافیای دیجیتال حضور داشتند از یکدیگر درباره آینده پساکرونا می‌پرسیدند و برای آن تولید خیال می‌کردند.

رخداد شیوع و ویروس کرونا به رخدادهای دیگری دامن زد و آشفتگی‌های اقتصادی، سیاسی، و فرهنگی را با خودش به همراه آورد. آشفتگی‌هایی که هرچه بیشتر می‌شد به شدت دامنه نوستالژی و خیال‌بافی برای گریز از حجم شدت آشفتگی دامن می‌زد و جغرافیای دیجیتال فضایی برای ایجاد پیوند و یافتن یکدیگر در میدان رخداد است.

۶. سپاسگزاری

با تشکر از پژوهشکده مطالعات فرهنگی و علوم فرهنگی که با حمایت مالی آن پژوهش «زیست دیجیتال در بزنگاه اپیدمی و ویروس کرونا در ایران: بررسی شبکه‌های اجتماعی مجازی تلگرام، توئیتر، فیس بوک، و اینستاگرام» در سال ۱۳۹۹ به انجام رسید و مقاله حاضر نیز مبتنی بر این پژوهش استخراج شده است.

منابع

- ایسپا (۲۹ اسفند ۱۳۹۸). از هر ۱۰ ایرانی، حدود ۷ نفر از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کنند. ایسپا. برگرفته از <http://www.ispa.ir/Default/Details/fa/2168>
- طاهری کیا، حامد (۱۳۹۹). مطالعات فرهنگی، میدان کوانتوم، و روش پساکیفی. تهران: نشر لوگوس.
- پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات (۱۳۹۹). گزارش نظرسنجی دیدگاه شهروندان در خصوص کرونا (مطالعه کشوری)، موج اول. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- ایسنا (۷ اردیبهشت ۱۳۹۹). مهمترین مشکل خانواده‌های تهرانی در صورت ادامه شیوع کرونا. برگرفته از <https://www.isna.ir/news/99020705122>
- Adam, B., & Groves, C. (2007). *Future Matters Action, Knowledge, Ethics*. Leiden: Brill.
- Aquila, I., Sacco, M. A., Ricci, C., Gratteri, S., & Ricci, P. (2020). Quarantine of the Covid-19 pandemic in suicide: A psychological autopsy. *Medico-Legal Journal*, 1-3. doi: 10.1177/0025817220923691
- Badiou, A. (2005). *Being and Event* (O. Feltham, Trans.). London: Continuum Press.
- Berge, L. V. D. (2020). Biopolitics and the Coronavirus: Foucault, Agamben, Žižek. *Netherands Journal of Legal Philosophy*, 49(1), 3-6. doi: 10.5553/NJLP/000097. 3
- Bianchetti, C., Boano, C., Di Campli, A. (2020). Thinking with Quarantine Urbanism?. *Space and Culture*, 23(3), 301-306. doi: 10.1177/1206331220938625
- Bianchetti, C., Boano, C., Di Campli, A. (2020). Thinking with quarantine urbanism?. *Space and Culture*, 23(3), 301-306. doi: 10.1177/1206331220938625
- Biron, D. (2014). Benjamin, Adorno and modern-day flânerie. *Thesis Eleven*, 121(1), 23-37. doi: 10.1177/0725513614528782
- Bouillon-Minois, J., Clinchamps, M., & Dutheil, F. (2020). Coronavirus and quarantine: Catalysts of domestic violence. *Violence against women*. doi: 10.1177/1077801220935194
- Burri, R. V. (2012). Visual rationalities: Towards asociology of images. *Current Sociology*, 60(1), 45-60. doi: 10.1177/0011392111426647
- Butler, J. (2015). *Notes toward a performative theory of assembly*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Cheney-Lippold, J. (2011). A New algorithmic identity soft biopolitics and the modulation of control. *Theory, Culture & Society*, 28(6), 164-181. doi: 10.1177/0263276411424420
- Cheshmehzangi, A. (2020). *The city in need urban: resilience and city management in disruptive disease outbreak events*. New York: Springer.
- Decuyper, M. (2019). Visual Network Analysis: a qualitative method for researching sociomaterial practice. *Qualitative Research*, 20(1), 73-90. doi: 10.1177/1468794118816613

- Djurdjić, M. (2020). This Must Be the Place: Distraction, Connection, and “Space-Building” in the Time of Quarantine. *Leisure Sciences*. doi:10.1080/01490400.2020.1774450
- Foucault, M. (1995). *Discipline and punish: The Birth of the Prison* (Alan Sheridan Trans.). New York: Vintage Books.
- Foucault, M. (1991). Governmentality. In *The Foucault Effect: Studies in Governmentality* (pp 87-104). Chicago: The University of Chicago Press.
- Furedi, F. (2020). Social distancing, safe spaces and the demand for quarantine. *Nature Public Health Emergency Collection*. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7369440>
- Iranmanesh, R., & Alpar Atun, R. (2020). Restricted spatiality and the inflation of digital space, an urban perspective. *Space and Culture*, 23(3), 320–328. doi:10.1177/1206331220938634
- Jing, W. (2006). Nostalgia as content creativity: Cultural industries and popular sentiment. *International Journal of Cultural Studies*, 9(3), 359–368. doi: 10.1177/1367877906066881
- Kitson, J., & McHugh, K. (2015). Historic enchantments – materializing nostalgia. *Cultural geographies*, 22(3), 487– 508. doi: 10.1177/1474474014549946
- Löw, M., & Knoblauch, H. (2020). Dancing in quarantine: The spatial refrigeration of society and the interaction orders. *Space and Culture*, 23(3), 221–225. doi: 10.1177/1206331220938627
- Manovich, L. (2011). What is visualisation?. *Visual Studies*, 26(1), 36-49. doi:10.1080/1472586X.2011.548488
- Mubi Brighenti, A. (2019). Face and the City. *Body & Society*. 25(4), 1–27. doi: 10.1177/1357034X19865941
- Pickering, M. & Keightley, E. (2006). The Modalities of Nostalgia. *Current Sociology*, 54(6), 919–941. doi: 10.1177/0011392106068458
- Pink, S. (2011 A). A multisensory approach to visual methods. In *Handbook of visual research methods*. London: Sage Publications.
- Pink, S. (2011 B). Images, Senses and Applications: Engaging Visual Anthropology. *Visual Anthropology*, 24(5), 437-454. doi: 10.1080/08949468.2011.604611
- Pulido, C. M., Villarejo-Carballido, B., Redondo-Sama, G., & Gómez, A. (2020). COVID-19 infodemic: More retweets for science-based information on coronavirus than for false information. *International Sociology*, 00(0), 1–16. doi: 10.1177/0268580920914755
- Reis Filho, L. (2020). No safe space: Zombie Film tropes during the COVID-19 pandemic. *Space and Culture*, 23(3), 253–258. doi:10.1177/1206331220938642
- Russell, K. (2020). Turning Quarantine Inside Out. *Space and Culture*, 23(3), 274–278. doi: 10.1177/1206331220938631

- Schubert, K. (2020, 1 April). Crying for Repression: Populist and Democratic Biopolitics in Times of COVID-19. *Critical legal thinking*. Retrieved from <https://criticallegalthinking.com/2020/04/01/crying-for-repression-populist-and-democratic-biopolitics-in-times-of-covid-19/>
- Shani, G. (2020, 3 Apr). Securitizing 'bare life'? Human security and Coronavirus. *E-International Relations*. Retrieved from <https://www.e-ir.info/2020/04/03/securitizing-bare-life-human-security-and-coronavirus>
- Sur, P. & Mitra, E. (Mar. 31, 2020). Social distancing is a privilege of the middle class. For India's slum dwellers, it will be impossible. *CNN*. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2020/03/30/india/india-coronavirus-social-distancing-intl-hnk/index.html>
- Teti1, M., Schatz, E., & Liebenberg, L. (2020). Methods in the Time of COVID-19: The Vital Role of Qualitative Inquiries. *International Journal of Qualitative Methods*, 19, 1-5. doi: 10.1177/1609406920920962
- Thacker, E. (2009). The Shadows of a theology epidemics, power and life after Foucault. *Theory, Culture & Society*, 26(6), 134-152. doi: 10.1177/0263276409347698
- Ustun, G. (2020). Determining depression and related factors in a society affected by COVID-19 pandemic. *International Journal of Social Psychiatry*. doi: 10.1177/0020764020938807
- Valizadeh, P. (2020). Quarantine: Contradictory spatial practice between abstract. *Space and Culture*, 23(3), 329- 332. doi: 10.1177/1206331220938637
- Willox, A. C., Harper, S. L., Edge, V. L. 'My Word': Storytelling and Digital Media Lab and Rigolet Inuit Community Government. (2020). Storytelling in a digital age: digital storytelling as an emerging narrative method for preserving and promoting indigenous oral wisdom. *Qualitative Research*, 13(2), 127-147. doi: 10.1177/1468794112446105
- Wright, T. (2011). Press photography and visual Rhetoric. In Eric Margolis & Luc Pauwels (Eds.), In *The SAGE handbook of visual research methods* (pp 317-327). London: SAGE Publications Ltd.